

Sjukgymnaster med känsla för hund

Även djur behöver rehabilitering med efter skador och operationer. Det är en självklarhet för Anna Holmgren och Åsa Jussing – två sjukgymnaster som förstår hundspråk och arbetar på Södra Djursjukhuset strax utanför Stockholm.

text: ANNA RÖKEUS foto: JOHANNA SVENSSON

PÅ EN BLÅ MADRASS i det lilla behandlingsrummet ligger Erox. En schäfer som har skadat sig i tjänsten.

– Vi var ute och spårade när han slog i en stock. Han gjorde illa sig i knät och efter det har han haltat, berättar Erox husse Danne Pellas.

Danne är polis, Erox är polishund, och tillsammans utgör de ett tajt team.

Det här är andra gången efter skadetillfället som de besöker Södra Djursjukhuset och sjukgymnasten Anna Holmgren. Hon sitter på knä, böjd över Erox, och drar en apparat över olika områden på hans kropp.

– Det är laser. Med den behandlar jag olika triggerpunkter. Erox knä behandlar jag med elektroterapi, berättar hon.

Erox gnäller till där han ligger och Danne klappar lugnande på sin kompanjon.

– Det är bara små schäferpip. Det gör inte ont på honom men han blir uttråkad av att ligga still. Han hade hoppats på att få gå och jobba. Bäst gillar han att spåra efter försvunna personer. Och stora fotbollsmatcher, säger husse.

Vid första behandlingstillfället fick Danne i läxa att ge Erox massage. En hemuppgift som mest utförts av matte erkänner Danne. Hur som helst har det gett resultat, Anna kan kän-

Laserbehandling. Djursjukgymnasten Anna Holmgren behandlar polishunden Erox med laser och för apparaten över olika triggerpunkter.

na att Erox stela bindväv har blivit betydligt mjukare.

– Polishundar slits hårt, men poliser är också bra på att se till att deras hundar får vård. Många av dem kommer hit, säger Anna.

I grunden är Anna legitimerad sjukgymnast

för människor. Sjukgymnastik för djur var inget man sysslade med när hon tog examen för nio år sedan, i alla fall inte i Sverige. Men för Anna, som alltid haft hundar och hästar, var det självklart att djur precis som människor behövde träning för att kunna rehabilitera sig ef-

ter en skada eller operation.

– Jag blev en av de första djursjukgymnasterna i landet. I början möttes jag av skepsis. Det fanns inget färdigt rehabiliteringskoncept för djur, så jag fick sätta igång och utforma ett eget och sedan övertyga om att min kompetens be-

Djuren behöver rehab. Åsa Jussing säger att veterinärerna har börjat förstå att sjukgymnasten behövs och de rekommenderar rehab efter hundoperationer.

hövdes. Jag har skapat mina egna tjänster.

Med tiden förstod fler och fler att Anna börjat åtgärda en tidigare ouppmärksammasad brist i den svenska djursjukvården, och som djurfysioterapeut på konsultbasis har hon aldrig varit sysslolös. Till exempel har hon behandlat tävlingshundar, och 2002 startade hon friskvårdscentret Hundkuranten i Stockholm. Genom att skriva och hålla kurser sprider hon sin kunskap vidare, hon håller på med sin tredje bok om rehab för hund och är en efterfrågad föreläsare.

BLAND SÖDRA DJURSIJUKHUSET runt 50 anställda finns idag ytterligare en fysioterapeut, Åsa Jussing. Hon började där som djursjukvårdare, men försvann under några år till Uppsala för att bli legitimerad sjukgymnast.

Under hela utbildningen var tanken att det var rehabilitering av hundar och katter som hon skulle syssla med, och efter att ha gjort en del av utbildningspraktiken på människor återvände hon till Södra djursjukhuset och gjorde resten av den på djur, som lärling hos Anna.

Trots att sjukgymnastik för djur hade blivit vanligare, visste långt ifrån alla Åsas klasskompisar, inte ens de färdiga sjukgymnasterna, att även de påstådda behöver tränas efter skador.

– Förutom jag själv så var det en till i min klass, en tjej som ville jobba med hästar, som pratade om att arbeta med djur, berättar Åsa.

– Och ändå har det gått framåt jättemycket de senaste fem åren. Idag har de flesta stora djursjukhus i alla fall en sjukgymnasttjänst, säger Anna.

– Ja, och veterinärerna har börjat förstå att vi behövs. Nuförtiden rekommenderar de ofta sjukgymnastik för hunden efter operation. Man har insett att rehabiliteringen måste betraktas som en del av operationen om man vill uppnå ett bra och långsiktigt resultat, säger Åsa.

Att det tagit så lång tid för sjukgymnastiken att ta sig in i djursjukvården förklarar Åsa och Anna med en tendens hos människan att alltid vara skeptisk till det som är nytt.

– Det har ju varit samma sak när det gäller vård för människor – förr trodde man att det bästa var om vi vilade oss friska, nu vet man att kroppar är gjorda för att röra på sig och att man istället ska träna sig frisk. Det är bara det att man är lite efter när det gäller vård för djur, säger Åsa.

”I början möttes jag av skepsis. Det fanns inget färdigt rehabiliteringskoncept för djur”

Och evidens för att sjukgymnastik på djur är gynnsamt har börjat komma. Forskning visar exempelvis att operationsresultaten efter korsbandsskador på hundar blir bättre, om de har fått rehabilitering.

ÅSA HAR EN TJÄNST där hon arbetar både som fysioterapeut och narkosköterska. På så sätt får hon ofta följa djuren hela vägen från skada och operation till tillfrisknandet under rehabiliteringen. När man ser hela processen blir det extra tydligt att hundarna lättare kommer tillbaka om de får sjukgymnastik, menar Åsa, som tillbringar en hel del av sin tid på jobbet i klorlukten vid treadmilln, ett gåband i ett stort genomskinligt vattenkar. Den som hamnar i karet gör bäst i att traska när Åsa trycker på start, annars åker man med bandet bakåt.

– Ibland kan jag känna mig lite elak, säger Åsa, som reglerar motståndet med mer eller mindre vatten och högre eller lägre hastighet på rullbandet.

Själv står hon torrt utanför karet, mitt emot djuret så hon får ögonkontakt. Går det trögt lockar hon med godis och leksaker.

– Treadmill är en vanlig form av rehabilitering, till exempel efter en korsbandoperation. Träningen blir avlastad och skonsam eftersom den är i vatten. Ett djur som har ont när det går kan gå smärtfritt, berättar Åsa, som förutom hundar har haft en och annan katt i karet.

– Av dem som får sjukgymnastik hos oss är ungefär tio procent katter. I övrigt är det mest hundar.

EN FAKTOR SOM ÅSA OCH ANNA måste anpassa sig till när de lägger upp rehabiliteringsprogram är kostnaden. Ett förstagsbesök med sjukgymnastik på Södra djursjukhuset kostar 740 kronor. Hur många besök som sedan behövs är individuellt. Efter till exempel en knäledsoperation kan det behövas fler än tio. Tio besök kostar 4500 kronor.

– Det handlar ju om hur mycket pengar man är beredd att lägga på sitt djur, säger Anna.

För henne och Åsa är det självklart att man

Djursjukgymnasterna. Anna Holmgren och Åsa Jussing.

gör allt man kan för de fyrbenta. Men de måste också respektera att olika hussar och mattar vill olika mycket.

– Det blir mer och mer accepterat att lägga pengar på djur. Förr sågs man som konstig om man gjorde det. Undantaget har varit hästar, där har det ansetts mer okej eftersom de är så dyra att köpa. En sak som man har kunnat få höra om man betalat för vård för exempelvis sin hund är ”hur kan du lägga pengar på ett djur när det finns barn som svälter”. ”Säger du med din bil” tänker jag då, berättar Anna.

Hemövningar ingår nästan alltid i rehabiliteringen, men om de som har djuren inte har råd med besök på mottagningen kan Åsa och Anna försöka utforma programmet så att man får prova att göra ännu fler övningar med djuret hemma.

– Annars har många djurförsäkringar börjat innefatta kostnader för sjukgymnastik. Och tänker man långsiktigt så förstår man att det lönar sig att satsa på rehabilitering. Om man inte gör det kan det betyda dyra omoperationer. Eller att man måste ta bort djuret i förtid, säger Anna.

TROTS ATT sjukgymnastprogrammet är inriktat på människor och inte på djur, tycker både Åsa och Anna att de har haft stor nytta av sin utbildning i arbetet.

– Man känner sig trygg i sin sjukgymnastiska yrkesroll. Vi har lärt oss att bedöma musk-

Anna Holmgren

Djur: Två hundar, två katter och nio hästar.

Arbete: Djursjukgymnast på konsultbasis på Södra djursjukhuset och på Arninge Djurklinik. Driver rehabföretaget Hundkuranten. Föreläser och skriver böcker om sjukgymnastik för hund.

Utbildning: Sjukgymnastprogrammet på Karolinska Institutet. Flera vidareutbildningar inom veterinärmedicin med mera.

Åsa Jussing

Djur: Två hundar.

Arbete: Sjukgymnast och narkosköterska på Södra Djursjukhuset.

Utbildning: Sjukgymnastprogrammet på Uppsala Universitet. Diplomerad hundmassör på Axelsons animal massage school. Ett flertal kurser, bland annat genom företaget Redog.

Treadmill. Träning i vatten är mer avlastad och skonsam.

ler och vävnad. Jag har även jobbat mycket med människokroppen som aerobinstruktör och massör, och i mycket är anatomin densamma hos människor och till exempel hundar. Hundar går att jämföra med en idrottare. Den stora skillnaden är att man inte kan säga till en hund att ”nu ska du träna den och den muskeln”, säger Anna.

– Istället får man jobba med att få med sig hussen eller matten i träningsplanen. De känner ofta sitt djur och genom dem kan man nå fram, till exempel till en hund, säger Åsa, som inte ser det som omöjligt att hon en dag kommer att jobba med människor.

Att göra tvärt om, arbeta som djurfysioterapeut om man inte har någon erfarenhet av djur eller någon djurutbildning utöver sjukgymnastprogrammet, tror hon däremot kan vara svårt. Själv är hon, förutom djursjukvårdare, även diplomerad hundmassör, och precis som Anna har hon haft hundar sedan hon var liten.

– Ska man jobba med hundar måste man vara hundkunnig. Kunna deras språk. Man måste också veta vad som är karaktäristiskt för olika raser och vilka problem som de drabbas av. Annars är det risk att man felbehandlar, sä-

ger Anna, som gått flera vidareutbildningar på smådjur och hund.

Både Anna och Åsa tycker att det skulle vara bättre om man, istället för att komplettera med egna kurser, kunde inrikta sig mot djur inom det befintliga sjukgymnastprogrammet.

I UNDERSÖKNINGSRUMMET har Erox äntligen fått resa på sig efter att ha legat still i en hel timme. Innan han får gå ut ska han och husse få nya hemuppgifter. Anna packar ner en ljudvågsapparat, en novafon, och förklarar hur den ska användas. Hon skickar även med fler träningsråd.

– Kan vi börja simma lite i bassäng nu, frågar husse Danne.

Det går bra svarar Anna, de kan även börja jogga lite lätt.

– Du tycker att han har blivit bättre, va? I så fall blir jag väldigt glad, fortsätter husse som har haft Erox vid sin sida i sju år, både hemma och på jobbet.

Han vill gärna ha kvar sin kompanjon ett tag till och Annas svar gör honom nöjd.

– Den här hunden kommer att bli helt återställd, säger hon. ○

Sjukgymnaster inom veterinärmedicin

• Inom LSR finns Sektionen för sjukgymnastik inom veterinärmedicin, LSVET. De har cirka 200 medlemmar. Utöver dem finns det förstås djursjukgymnaster som inte är medlemmar i LSVET.

• Någon ren djursjukgymnastutbildning finns inte idag. Många sjukgymnaster som arbetar med djur har gått sjukgymnastprogrammet för människor och sedan ett eget hopkok av kurser inom veterinärmedicin, till exempel universitetskurser i Linköping, Stockholm, eller på SLU.

LSVET har hittills rekommenderat sina medlemmar att gå de kurser som erbjuds men att tänka kritiskt under utbildningarna. I övrigt rekommenderar LSVET den som vill bli djursjukgymnast att gå de utbildningar som finns exempelvis Australien och England,

där det även finns Masterprogram i djurrehabilitering.

• År 2006 hade SLU ett pilotprojekt med en djursjukgymnastutbildning på 20 poäng, men den lades ned på grund av pengabrist. Jordbruksverket fick i våras uppdraget att i samarbete med SLU se över möjligheten att skapa en permanent vidareutbildning i veterinärmedicin för legitimerade sjukgymnaster, och på Luleås sjukgymnastprogram hoppas man kunna införa valbara kurser i till exempel akupunktur för djur.

• Idag är det endast veterinärer som har legitimation för att jobba med djur och som kan ställas ansvariga för det de utför i yrket. I övrigt kan i princip vem som helst ge behandlingar till djur utan krav på utbildning. Ansvarig för behandlingen är djurägaren, och utöver den går därmed fri vid eventuell felbe-

handling. Den 1 januari 2010 träder dock en ny lag i kraft som förändrar detta.

I och med den lagen kommer veterinärer, djursjukvårdare och hovslagare liksom tandläkare, sjukgymnaster och sjuksköterskor med ”viss veterinärmedicinsk vidareutbildning” räknas in i en grupp kallad ”djurhälsopersonal”.

Djurhälsopersonalen kommer att vara kopplad till en ansvarsnämnd under Jordbruksverket som ska fungera ungefär som Socialstyrelsen gör för humanvården. Djurhälsopersonalen blir därmed själva ansvariga för sina behandlingar och alternativmedicinare kommer då också att bli åtalbara om de felbehandlar, orsakar onödigt lidande eller fördröjer kontakt med veterinär.

Källa: Cajsa Ericson, ordförande i LSVET

Ny lag öppnar dörrar för djursjukgymnaster

Länge har Sektionen för sjukgymnastik inom veterinärmedicin (LSVET) kämpat för att sjukgymnasten ska få vara en självständig aktör inom djurens hälso- och sjukvård. Vid årsskiftet träder en ny lag i kraft som gör det möjligt.

– Det är en otroligt spännande tid för den som vill arbeta inom det veterinärmedicinska fältet, säger Cajsa Ericson, sektionsordförande.

LSVET HAR SNART 200 medlemmar och vänder sig till sjukgymnaster som vill arbeta med rehabilitering för djur. Cajsa Ericson är sektionsordförande sedan cirka tre år. Hon jobbar som sjukgymnast för människor inom Tiohundra AB i Norrtälje. Vid sidan av driver hon ett eget företag där hon erbjuder sjukgymnastik för hästar, hundar och smådjur. Hon har egen mottagning hemma för hundar, men åker också till djurägarnas hem och stall.

– Precis som med träning för människor är det egna hemmet ofta den bästa miljön för funktionell träning. Jag hjälper djuren att träna upp sina funktioner i den miljö, som de sedan ska kunna utföra dem i, säger Cajsa Ericsson.

DEN VANLIGASTE sjukgymnasttjänsten inom veterinärmedicinen är att jobba som rehabansvarig för smådjur på en djurklinik.

– De flesta får delar av sin försörjning av att arbeta med sjukgymnastik på människor, för att sedan på deltid eller på sin fritid jobba med djurrehabilitering.

Hon berättar att hundrehabilitering numera är väletablerad inne på djurklinikerna, medan hästsidan går trögt av flera skäl.

– Hästar skulle ta för stor plats på kli-

Koordinationsträning. Cajsa Eriksson, ordförande i LSVET, är jättenöjd med den nya lagen. Här övar hon hästens koordination över bommar.

nikerna och det är krångligt för djurägarna med de transporter som behövs för att ta sin häst till en annan plats. Därför sker nästan all hästrehabilitering via hembesök.

I och med att sjukgymnaster från och med årsskiftet kan bli godkända för yrkesverksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, ökar dock möjligheten för att även rehabanläggningar för hästar kan bli verklighet i framtiden.

– De nuvarande reglerna innebär att sjukgymnaster och tandläkare plus övri-

ga ”alternativare” jobbar under den så kallade Kvacksalverilagen. Om en veterinär remitterar till en sjukgymnast eller tandläkare har all behandling som utförts varit på veterinärens ansvar.

FRÅN OCH MED 1 januari 2010 införs det dock en ny behörighetsreglering som innebär att Jordbruksverket kan godkänna personer med humanmedicinsk legitimation för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Godkännandet kräver dock att yrkesutövaren har tillräcklig

Hästabiten. Cajsa Eriksson arbetar bland annat med hästrehabilitering. Till höger tar hon ut rörligheten i ett av hästens bakben.

Therabandträning. Här används Theraband för att stimulera hästen att använda buk- och ryggmuskulaturen på rätt sätt.

veterinärmedicinsk kunskap. Regeringen har nu överlåtit åt Jordbruksverket att fastställa kraven när det gäller utbildning och erfarenhet inom veterinärmedicin. Yrkesutövaren tillhör då djurhälsovårdspersonalen och kan därmed arbeta under eget ansvar.

– Så vitt jag vet är det unikt för Sverige att vi har kommit så långt med lagstiftningen inom djursjukvården. När de övriga 16 länderna i veterinärgruppen i WCPT fick höra nyheten blev det ett rik-

tigt jubel.

Att sjukgymnaster nu kan få en bättre ställning inom djursjukvården är absolut en viktig vinst med den nya lagen. Men det Cajsa Ericsson framför allt lyfter fram är att djuren kommer att få en bättre hälso- och sjukvård.

– Fram tills nu har nästan vem som helst kunnat kalla sig häst- och hundterapeut och erbjuda allehanda behandlingar till djurägarna, utan att bli granskade av någon myndighet.

Om djuret blev felbehandlat, var det djurägarens ansvar och denne kunde bli anklagad och fälld för djurplågeri. Nu är det istället utföraren som kommer att ställas till svars.

– Vi har äntligen fått till en kvalitets-säkring av djursjukvården, precis på samma sätt som man tidigare reglerat humansjukvården, när det gäller kvacksalveri.

UNDER HÖSTEN ska Jordbruksverket i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och LSVET diskutera ramar för en tilläggsutbildning inom veterinärmedicin.

– I slutet av 90-talet drev vi i samarbete med SLU en 20-poängsutbildning inom veterinärmedicin för sjukgymnaster, men hur den här nya utbildningen kommer att vara upplagd vet jag inte ännu.

SLU har, med LSVET i referensgruppen, sett över den tidigare utbildningen och det finns nu förslag om hur den skall förbättras och uppdateras. Tills vidare rekommenderar Cajsa Ericsson djurintresserade sjukgymnaster att förkovra sig via de privata kurser som finns både utomlands och i Sverige.

– Man bör kanske inte läsa sig helt vid det akademiska, då är det lätt hänt att man bara står och stampar och inte kommer vidare. Den sjukgymnastiska grundutbildningen har gett oss ett kritiskt granskande förhållningssätt. Med den ryggraden kan man både ta till sig det goda och förkasta det som är mindre bra på de praktiskt inriktade djurkurserna.

Slutligen välkomnar Cajsa Ericsson fler att engagera sig inom sektionen. Själv har hon fått ut enormt mycket av sitt ideella arbete.

– Man tjänar inte pengar, men sektionsarbetet har öppnat möjligheter och kontaktytor för mig både här och i andra länder som jag har stor nytta av.

– Nu gäller det att vi blir fler som fortsätter att påverka djurens hälso- och sjukvård så att den blir så bra som vi vill ha den, och att vi tar vara på de öppningar den nya lagen ger oss.

LOIS STEEN VIVANCO